

Місце внутрішнього аудиту в системі контролю сільськогосподарського підприємства

Стаття присвячена проблемним аспектам функціонування служб внутрішнього контролю сільськогосподарських підприємств. На основі проведеного аналізу наукової та спеціальної літератури визначено об'єктивність створення на підприємствах аграрного сектора служб внутрішнього аудиту з метою донесення об'єктивної інформації про виробничо-фінансову діяльність власникам.

Ключові слова. Внутрішній аудит, внутрішній контроль, функції внутрішнього аудиту, функції внутрішнього контролю.

Постановка проблеми. Будь-яке підприємство, в тому числі і сільськогосподарське, займається господарською діяльністю з метою отримання прибутку та насичення ринку конкурентоспроможною продукцією. Розпаювання сільськогосподарських підприємств привело до нових умов господарювання на селі, що потребує сучасних підходів ведення бізнесу. Власників цікавить насамперед оцінка ефективності роботи управлінського персоналу, оскільки успіх підприємницької діяльності залежить від результативності управління та ефективності управлінських рішень. Тому, підвищується роль контрольної функції в системі управління підприємством.

Аналіз останніх досліджень та публікацій [1, 3, 4, 5] дає право стверджувати, що питання функціонування служб внутрішнього контролю досить актуальне. Однак, віддаючи належне науковим дослідженням, варто відзначити про невизначеність змістовного наповнення внутрішнього контролю сільськогосподарських підприємств.

Метою публікації є висвітлення сутності внутрішнього контролю та окреслення проблемних аспектів його функціонування в аграрних підприємствах, розкриття змісту внутрішнього аудиту та визначення його місця в системі контролю аграрних підприємств.

Завдання дослідження: висвітлення сутності контролю як складової системи управління, розкриття змісту внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту, характеристика нормативного забезпечення внутрішнього аудиту, обґрунтування необхідності зміни системи внутрішнього контролю сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Контроль як функцію управління та обліку варто розглядати через систему спостереження і перевірки процесу функціонування відповідного об'єкта, порівняння планових і фактичних значень заданих параметрів, виявлення відхилень в

параметрах та факторів, що викликали їх. Тому, саме контроль виконує двосторонню функцію зв'язку між об'єктом управління і системою управління.

Якщо розглядати класифікацію контролю по відношенню до господарюючого суб'єкта, то контроль класифікується на зовнішній та внутрішній. Зовнішній контроль здійснюється вищестоящими організаціями та незалежними суб'єктами контролю, тобто тими суб'єктами контролю, які не відносяться до структури діючого господарства. Внутрішній контроль здійснюється контролюючими органами самого підприємства, а саме: ревізійною чи інвентаризаційною комісією, спостережною радою, відділом внутрішнього аудиту, головним бухгалтером, керівниками структурних підрозділів тощо.

Якщо розглядати нормативно-правове забезпечення внутрішнього контролю, то можна сказати, що воно фактично відсутнє. В практичній діяльності застосовуються лише ті законодавчі акти, які регулюють проведення інвентаризацій. Аналізуючи положення Інструкції по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків, до основних завдань внутрішнього контролю слід віднести:

- оцінку фактичного стану справ на підприємстві;
- виявлення відхилень від заданих параметрів, якщо такі мають місце;
- встановлення фактів, які вплинули на виникнення відхилень.

Дані завдання, на нашу думку, притаманні процесу управління підприємством, однак не характерні для задоволення потреб власників сільськогосподарського підприємства. Як наслідок цього підвищується роль служб внутрішнього аудиту. Однак, поняття внутрішнього аудиту не знайшло свого відображення в Законі України «Про аудиторську діяльність», що не сприяє його розвитку.

У нормативних документах України внутрішній аудит розглядається як складова системи управління (таблиця 1).

Таблиця 1

Нормативно правове-забезпечення внутрішнього аудиту

Нормативний документ	Сутність внутрішнього аудиту
Національний норматив аудиту №24 «Врахування роботи спеціалістів внутрішнього аудиту», затверджений рішенням АПУ від 18.12.98 р. №73 [5, с.374]	Внутрішній аудит – це складова частина організаційної структури підприємства. Можливості і мета діяльності служби внутрішнього аудиту мають дуже широкий спектр та напрямки і залежить від розміру та структури підприємства, а також потреб керівництва.
Положення про організацію внутрішнього аудиту в комерційних банках України, затверджене постановою Правління НБУ від 20.03.98 р.	Внутрішній аудит банку – це незалежна оцінка системи внутрішнього контролю, встановленого у комерційному банку.

№114 [6]	
Положення про організацію бухобліку та звітності в банках України, затверджене постановою Правління НБУ від 30.12.98 р. №566 [7]	Внутрішній аудит – це незалежний підрозділ, який не бере участі у виконанні операцій, а періодично здійснює перевірки та оцінює: адекватність та ефективність заходів та системи внутрішнього контролю; управління ризиками і кредитним та інвестиційним портфелем; повноту, своєчасність і достовірність фінансової та іншої звітності; дотримання принципів і внутрішніх процедур обліку; відповідність регулятивним вимогам.
Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю» від 24.05.2005р. №158 [8]	Внутрішній аудит – форма контролю, що забезпечує функціонально незалежну оцінку діяльності органів державного сектора та дає впевненість Кабінету Міністрів України Мінфіну, іншим зацікавленим центральним органам виконавчої влади, керівництву органів державного сектора в тому, що система державного управління функціонує у спосіб, який максимально знижує ризик шахрайства, допущення помилок чи нерентабельності.
Методичні рекомендації щодо проведення внутрішнього аудиту фінансових установ, затверджені розпорядженням держкомісії з регулювання ринків фінансових послуг від 27.09.2005р. №4660 [9]	Внутрішній аудит – незалежна експертна діяльність служби внутрішнього аудиту фінансової установи, яка полягає в проведенні перевірок та здійсненні оцінки, як правило, таких елементів: системи внутрішнього контролю фінансової установи; фінансової та господарської інформації; економічності та продуктивності фінансової установи; дотримання законів, нормативних актів та інших зовнішніх вимог.
Міжнародний стандарт аудиту 610 «Розгляд роботи внутрішнього аудиту» [2]	Внутрішній аудит є підрозділом суб'єкта господарювання. До функцій внутрішнього аудиту входять, зокрема, перевірка, оцінювання та моніторинг відповідності й функціонування системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю.

Таким чином слідує висновок, що законодавчо внутрішній аудит закріплено лише для банківських установ та органів державного управління. Для інших суб'єктів господарювання питання внутрішнього аудиту законодавчо не врегульовані.

Відсутність правових норм, які б регулювали внутрішній аудит, а також центрального органу, який би здійснював розробку рекомендацій щодо його організації, призвела до того, що на практиці внутрішній аудит ототожнюють із внутрішньогосподарським контролем і реорганізують систему внутрішньогосподарського контролю у систему внутрішнього аудиту [1, с. 30].

Основні функції служби внутрішнього аудиту, як правило, складаються з процедур дослідження окремих операцій підприємства, оцінювання і контролю відповідності операцій, відображених у бухгалтерському обліку, а також контролю за функціями внутрішньої системи контролю підприємства [4, с. 243].

Таким чином, суб'єкти внутрішнього аудиту повинні призначатися власниками сільськогосподарського підприємства, а не керівництвом.

Обов'язки внутрішнього аудитора повинні охоплювати:

- перевірку дотримання адміністративного порядку, виконання наказів, розпоряджень;
- організацію інвентаризації товарно-матеріальних цінностей;
- участь у зіставленні витрат з досягнутими результатами;
- аналіз інформації управлінського характеру [3, с. 183];
- оцінку роботи системи внутрішнього контролю.

Оцінка системи внутрішнього контролю сільськогосподарського підприємства повинна проходити перевірку системою внутрішнього аудиту. При цьому варто оприлюднювати разом з публічною фінансовою звітністю результати внутрішнього аудиту про роботу системи внутрішнього контролю підприємства. Служба внутрішнього аудиту повинна бути підпорядкована власникам (пайовикам), тобто на її роботу не повинні впливати вказівки керівництва.

Висновки. Узагальнивши вище викладене слідуює, що внутрішній аудит – це функціональний контролюючий орган суб’єкта господарювання, який підпорядкований власнику та працює з метою оцінки ефективності системи управління підприємства та системи контролю. Однак функціонування даної служби викликає труднощі, які пов’язані: по-перше – у невизначеності фінансування даної служби; по-друге – наявності кваліфікованого персоналу. На нашу думку, вирішення цих проблем можливе. Суб’єкту господарювання потрібно буде створити відповідний фонд забезпечення функціонування служби внутрішнього аудиту (можливо у складі рахунка 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів»). Персональний склад служби внутрішнього аудиту сформувати з числа власників, з врахуванням їх освіти та особистих характеристик, а також з попереднім здобуттям ними кваліфікаційних знань.

Отже, внутрішній аудит в системі внутрішнього контролю підприємства повинен виконувати не лише контрольні функції, а й давати оцінку механізму функціонування внутрішнього контролю підприємства та забезпечувати інформаційні потреби власників.

Література

1. Внутрішній аудит: [монографія] / Рудницький В.С., Лазаришина І.Д., Шеремета Г.М., Хомедюк В.О. – Рівне: УДУВГП, 2003. 163 с.
2. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики: Видання 2006 року. – К.: ТОВ “ІАМЦ АУ “Статут”, 2006. – 1152 с.
3. Основи аудиту: навч. посіб. / Дерев’яно С.І., Олійник С.О., Кузик Н.П., Ганяйло О.М. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 328 с.
4. Пшенична А.Ж. Аудит: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 320 с.
5. Чернелевський Л.М., Беренда Н.І. Аудит: навч. пос. / Л.М. Чернелевський, Н.І. Беренда. – К.: Міленіум, 2002. – 466 с.
6. <http://www.uazakon.com/document/spart70/inx70848.htm>
7. <http://www.uazakon.com/document/spart63/inx63647.htm>
8. <http://www.adm.dp.ua>
9. <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v4660486-05>

Подольнчук О.А.
ст. викладач кафедри аудиту та державного контролю
Вінницького національного аграрного університету

**Місце внутрішнього аудиту в системі контролю
сільськогосподарського підприємства**

Резюме: Стаття присвячена проблемним аспектам функціонування служб внутрішнього контролю сільськогосподарських підприємств. На основі проведеного аналізу наукової та спеціальної літератури визначено об'єктивність створення на підприємствах аграрного сектора служб внутрішнього аудиту з метою донесення об'єктивної інформації про виробничо-фінансову діяльність власникам.

Подольнчук Е.А.
ст. преподаватель кафедры аудита и государственного контроля
Винницкого национального аграрного университета

**Место внутреннего аудита в системе контроля
сельскохозяйственного предприятия**

Резюме: Статья посвящена проблемным аспектам функционирования служб внутреннего контроля сельскохозяйственных предприятий. На основе проведенного анализа научной и специальной литературы определенно объективность создания на предприятиях аграрного сектора служб внутреннего аудита с целью донесения объективной информации о производственно-финансовой деятельности владельцам.

Podolianchuk O.A.
an item is a teacher of department of audit and state control
Winnitca national agrarian university

**A place of internal audit is in the checking system
agricultural enterprise**

Resume: The article is devoted the aspects of problems of functioning of services of internal control of agricultural enterprises. On the basis of the conducted analysis of scientific and special literature certainly objectivity of creation on the enterprises of agrarian sector of services of internal audit with the purpose of report of objective information about production-financial activity to the proprietors.